

Hisenda i inversió municipal al Vallès Occidental

Ricard Frigola*

El procés de creixement essencialment urbà de l'economia catalana en els darrers vint anys crea als municipis un conjunt de necessitats col·lectives que s'han de cobrir fonamentalment des dels recursos de la hisenda local (0). En el cas del Vallès Occidental, la qüestió adquireix més importància a causa de la característica industrial de la comarca. En aquesta línia, el present article analitza l'evolució de la capacitat financera municipal i les orientacions dels processos d'inversió a base de les dades facilitades pels onze ajuntaments de la mostra escollida (1). Pel que fa a les finances, s'han emprat les liquidacions corresponents al període 1975-1981 i els pressupostos econòmic-funcionals de despeses dels anys 1980-1981. Per a la inversió s'ha pogut disposar dels pressupostos extraordinaris (1975-80) i d'inversions (1981).

Per afrontar l'estudi de les finances municipals al Vallès Occidental cal donar, en primer terme, uns punts de referència de la situació general d'aquest tema a l'Estat espanyol. És ben conegut el pes relativament escàs que, en relació amb d'altres Estats, han tingut fins ara els governs locals a Espanya. Si prenem com a referència la participació local en un conjunt de funcions podem veure clarament aquest fet. Les xifres del quadre adjunt proporcionen informació en aquest sentit: Així, els ajuntaments espanyols representen només una part important

de les despeses del sector públic en les funcions d'edificació i acondicionament urbà i protecció, tot i que aquesta proporció resulta substancialment més reduïda que en d'altres països. Complementàriament, la participació municipal en la resta de funcions (educació, benestar i salut pública) és encara més marginal respecte als països considerats.

Tot i que es troben en un context d'escasses competències, els ingressos dels ajuntaments a l'Estat espanyol i a Catalunya han resultat, en general, insuficients per atendre-les. La situació de les hisendes locals ha d'ésser contemplada, tanmateix, com a provisional. La rigidesa de les bases imposables dels principals impostos dona lloc a una pèrdua d'ingressos en termes reals que ha estat compensada tradicionalment per revisions de les taxes municipals (amb el que això suposa d'augment de la pressió fiscal) i per increments circumstancials de les transferències de l'Estat. Ara bé, les actualitzacions de determinats impostos són part del contingut dels diversos paquets de mesures urgents aprovades a partir de 1979, coincidint amb l'etapa dels primers consistoris democràtics. En definitiva, la situació de les finances dels governs locals a l'àrea considerada és indubtablement influida per aquesta conjuntura.

Les finances municipals del Vallès Occidental en relació amb Catalunya

L'evolució de la hisenda municipal al Vallès Occidental en el període 1971-1980 es relaciona amb la del conjunt català per tenir un marc de referència adequat. Els darrers canvis

legislatius i la nova gestió municipal fan especialment interessant l'estudi del quinquenni 1975-80. A més, l'anàlisi de la inversió i dels presupostos segons la dimensió dels municipis serà complementària d'aquesta primera aproximació. Els ingressos ordinaris reflecteixen primerament la capacitat d'obtenció de recursos que tenen els ajuntaments. Seguint el quadre núm. 2, els ingressos per habitant al Vallès Occidental són actualment inferiors als de Catalunya, mentre que l'any 1975 la situació era inversa. Així, comparativament amb el total català, el dinamisme de la població a la comarca (i el probable augment de les necessitats col·lectives locals) és superior en els darrers cinc anys a l'increment dels ingressos. Més detalladament, és important assenyalar que els ingressos propis de l'ajuntament (impostos i taxes) són els conceptes més afectats, mentre que les transferències corrents es mantenen per damunt de la xifra catalana.

De les dades fins ara comentades sembla deduir-se un decreixement de la pressió fiscal municipal gràcies al menor pes de la imposició directa i de la indirecta. En aquest sentit, el quadre núm. 3 diferencia entre la pressió tributària dels impostos i la de les taxes. Pel que fa als primers, val a dir que el seu percentatge sobre la renda

- (0) A n'Antoni Castells i en Ferran Sicart el meu reconeixement i amista pels encertats suggeriments a l'esborrany d'aquest article.
(1) Agraïm la seva col·laboració als ajuntaments de Caldes de Montbui, Castellar, Castellbisbal, Cerdanyola, Montcada i Reixac, Ripollet, Rubí, Sabadell, Sentmenat i Terrassa.

* Economista

Els ingressos per habitant del Vallès Occidental són inferiors a la mitjana catalana sense Barcelona

QUADRE 1

Participació municipal a la despesa pública (% sobre la despesa pública total)

Funcions	Espanya	R.F. Alemanya	Gran Bretanya	EUA
Benestar i salut pública	0,9	27,6	15,6	26,2
Educació	6,7	23,5	81,9	48,4
Edificació i acondicionament urbà	17,6	40,1	75,3	40,6
Protecció	16,8	16,3	79,5	71,5

Font: INE, *Anuario Estadístico*; IEAL, *Anuario Estadístico de las Corporaciones Locales*. Sobre països estrangers: POMEREHNE, W. «Quantitative aspects of federalism: a study of six countries» a DATES, W. «*The Political Economy of Federalism*». Lexington Books, 1977.

QUADRE 2

Ingressos per habitant, 1971-75-80 (pessetes corrents)

	Vallès occidental			Catalunya (sense Barcelona-ciutat)		
	1971	1975	1980	1971	1975	1980
Impostos	614	1.802	3.165	700	1.585	3.419
Taxes	499	893	2.196	512	995	2.799
Transferències de l'Estat	207	362	2.630	222	380	2.536
TOTAL INGRESSOS	1.497	3.601	8.357	1.622	3.427	9.393

Font: Castells, A.; Sicart F.: «El Sector Público Local» a CEP, «Reconocimiento Territorial de Catalunya» Direcció General de Política Territorial. 1981. Generalitat de Catalunya. Departament de Governació. «Els serveis municipals a Catalunya». 1982. Liquidacions dels pressupostos ordinaris (1980) dels ajuntaments de la mostra.

QUADRE 3

Pressió fiscal municipal 1975-80
(percentatge sobre la renda disponible)

	Impostos		Taxes	
	1975	1980 (1)	1975	1980
Vallès Occidental	1,11	1,02	0,53	0,65

(1) inclou la compensació per C.T.Urbana

Font: Castells, A.; Sicart, F.: «El sector público local» CEP «Reconocimiento Territorial de Catalunya». 1981. Elaboració pròpia.

comarcal es redueix lleugerament. Contràriament, les taxes municipals augmenten la seva incidència real sobre les rendes familiars.

Pel que fa a la procedència dels recursos municipals, es troben algunes diferències entre l'estructura dels ingressos al Vallès i a nivell de Catalunya. Per capítols, les variacions són les següents:

- Impostos directes. El major pes del capítol a la comarca es deu la característica industrial dels seus municipis i a la forta dinàmica constructora. Ara bé, en una anàlisi temporal veiem com decreix la participació de la imposició directa en quasi deu punts percentuals.
- Les taxes es mantenen amb una xifra inferior a la catalana.
- Les transferències corrents es mouen en percentatges similars als de Catalunya, encara que lleugerament superiors l'any 1980. Aquest capítol és el que absorbeix en gran mesura la davallada de la imposició directa.

La Mancomunitat Sabadell-Terrassa.

En els municipis de la comarca, hi ha menys despesa de material però similar de personal que en el conjunt català

En definitiva, els ingressos propis són al Vallès Occidental la part fonamental del pressupost d'ingressos. Ara bé, en els darrers anys aquest component perd importància en benefici de les transferències.

La despesa municipal permet analitzar cap on van els recursos recaptats mitjançant la seva estructura percentual i establir el grau d'autoabastament de la hisenda al municipi.

Els trets definidors de la despesa corrent són, per una banda, un menor pes de les despeses de material que en el conjunt català i un volum similar de despesa de personal. En aquesta línia, mentre el capítol de material roman constant durant el període 1971-80, el de personal augmenta la seva participació des d'un 35 % l'any 1971 fins al 41,7 % de 1980. Globalment, ambdós capítols absorbeixen una porció de les despeses inferior a la mitjana catalana i, a més, se situen en un percentatge prou baix per permetre elevats nivells d'endeutament o bé d'inversió ordinària. La complementarietat d'aquests dos components mostra com

l'augment de la participació de la càrrega financera redueix en 10 punts percentuals el pes de les inversions directes des del pressupost ordinari. L'observació del quadre núm. 5 assenyalava com l'estimació fonamental del recurs al finançament exterior es produeix en el període 1975-80, fet que s'explica per la diversificació de les fonts de crèdit (bàsicament des de la potenciació del paper de les Caixes d'Estalvi) amb el que això suposa de facilitats i millors condicions d'endeutament municipal. Aquesta situació queda especialment reflectida al Vallès Occidental, comarca que presenta per a 1980 nivells de càrrega financera superiors a la mitjana catalana.

La segona part del quadre núm. 5 resumeix en termes generals algunes de les apreciacions ja elaborades. Així, el grau de cobertura de les despeses corrents de la imposició i les taxes decreix, amb el que això suposa d'augment de les despeses de funcionament per damunt dels ingressos recaptats al mateix municipi. Complementàriament, aquesta debilitat dels ingressos propis és compensada pel fort increment en el grau de

cobertura per part de les transferències corrents. Això no obstant, el grau de cobertura conjunt d'ambdós conceptes deixa pràcticament els mateixos marges per a l'estalvi pressupostari al 1971 (121,5 %) i al 1980 (123,4 %).

Anàlisi dels pressupostos ordinaris municipals segons la dimensió

L'agrupació dels municipis segons la seva població té sentit per dues raons. En primer lloc, el volum de les necessitats col·lectives locals que l'ajuntament ha de cobrir (infraestructures, equipaments esportius i escolars, cultura) està estretament lligat al nombre d'habitants. Per altra banda, els ingressos variaran la seva composició i rebran els efectes dels darrers canvis legislatius produïts de manera diferenciada segons els grups. Així, establim per al Vallès Occidental tres categories, en funció de la grandària municipal. En conseqüència, la mostra representativa escollida comprèn els següents municipis: grup A, menys de 20.000 habitants (Castellbisbal, Sentmenat, Caldes de Montbui i Castellar del Vallès); grup B, de 20.000 a 50.000 (Montcada i

QUADRE 4

Estructura del pressupost ordinari. Ingressos

	Vallès Occidental			Catalunya (sense Barcelona-ciutat)		
	1971	1976	1980	1971	1976	1980
IMPOSTOS DIRECTES	36,0	41,9	32,8	38,2	42,1	28,8
C.T.Urbana	10,5	18,3	13,5	19,1	20,0	
Impost Industrial	11,5	7,3	6,4	9,4	7,1	
Impost de plusvàlues	9,7	12,8	7,1	7,4	8,4	
Resta	4,3	3,4	5,8	2,3	5,3	
IMPOSTOS INDIRECTES	5,0	9,4	8,1	5,0	9,9	7,6
Imp. Circulació	4,5	9,4	7,1	4,6	9,8	
Resta	0,5	-	1,0	0,4	0,1	
TAXES I ALTRES INGRESSOS	35,3	26,6	26,3	33,3	29,8	29,8
Contribucions especials	2,0	1,1	0,4	1,7	1,0	
Resta	33,3	25,5	25,9	31,6	28,8	
TRANSFERÈNCIES CORRENTS	13,8	9,5	28,4	13,7	9,8	27,0
ALTRES INGRESSOS	9,9	12,6	4,4	9,8	8,4	6,6
TOTAL	100	100	100	100	100	100

Font: Castells A.; Sicart, F.: «El sector públic local» a CEP «Reconocimiento territorial de Catalunya», 1981. Generalitat de Catalunya. «Els serveis municipals a Catalunya», 1982. Elaboració pròpia.

El volum total de recursos per habitant és superior que la mitjana en els municipis de menys de 20.000 hab.

QUADRE 5
Estructura del pressupost ordinari. Despeses

	Vallès Occidental			Catalunya (sense Barcelona-ciutat)		
	1971	1976	1980	1971	1976	1980
Personal	35,5	33,1	41,7	32,3	34,1	40,1
Material	30,7	29,3	31,3	33,3	33,6	35,4
Càrrega financera	2,8	5,1	9,1	3,0	3,9	8,5
Inversió municipal	20,2	18,2	10,3	23,3	18,7	10,0
Altres	10,8	14,3	7,6	8,1	9,7	6,0
TOTAL	100	100	100	100	100	100

Grau de cobertura de la despesa corrent

	Vallès Occidental			Catalunya (sense Barcelona-ciutat)		
	1971	1976	1980	1971	1976	1980
Ingressos propis sobre despesa corrent	104,4	107,2	84,0	109,4	116,2	85,1
Transferències corrents sobre despesa corrent	17,1	12,2	39,4	17,7	12,8	34,7

Font: Castells, A.; Sicari, F.: «El sector públic local». a CEP «Reconocimiento Territorial de Catalunya», 1981.
Generalitat de Catalunya «Els serveis municipals a Catalunya», 1982.

QUADRE 6
Evolució dels ingressos i les despeses ordinaries. Any 1981 = 100 (pessetes de 1981)

	1975	1977	1979	1980	1981
A - ingressos	56,6	66,7	65,3	86,5	100
A - despeses	57,2	57,7	59,4	82,5	100
B - ingressos	78,9	76,7	70,2	85,0	100
B - despeses	76,1	75,2	69,8	86,9	100
C - ingressos	68,2	86,5	74,8	86,2	100
C - despeses	78,5	89,7	74,7	92,6	100

A. menys de 20.000 h.
B. de 20 a 50.000 h
C. Sabadell-Terrassa

Font: Elaboració pròpia a base de les liquidacions dels pressupostos ordinaries.

Reixac, Ripollet, Sant Cugat del Vallès, Rubí i Cerdanyola); grup C, integrat pels municipis de Sabadell, i Terrassa. Les dades-base (1975-81) presentades a l'annex corresponen a les liquidacions dels pressupostos, netes, d'Operacions de Tresoreria i de la Nòmina Única de l'any 1975.

Per esbrinar els trets de l'evolució segons la dimensió es comença per fer una anàlisi general i posteriorment es comparen les diferents estructures d'ingressos i despeses. Pel que fa al primer aspecte, podem veure al quadre núm. 6 com els ritmes de creixement 1975-1981 varien en cadascun dels grups. Si bé es veu que tots tres

creixen en la seva recaptació en termes reals, l'augment més significatiu es produeix en els més petits (77 %), mentre que la taxa més moderada és la dels municipis del grup B (27 %). Un altre element definidor és la caiguda generalitzada dels ingressos i de les despeses l'any 1979, a conseqüència de la anormalitat d'un exercici en el qual l'elecció dels consistoris democràtics provocà determinats problemes (pròrroga del pressupost de 1978, creació de dos pressupostos semestral) a la hisenda municipal. En aquest cas és també el grup A el més afavorit i el B el que rep més fortament aquesta situació. Pel

que fa al grup C, cal assenyalar que no se superen els valors assolits el 1977, d'una manera clara, fins a l'exercici de 1981.

El quadre núm. 7 amplia les dades dels ingressos per habitant mitjançant una desagregació per grups de municipis i una avaluació en pessetes constants. El volum total de recursos per habitant és superior al de la mitjana comarcal en els grups A i C, mentre que és inferior en el B. A més, la posició relativa d'aquest darrer grup respecte als altres dos, va des del nivell més elevat d'ingressos per habitant de l'any 1975 fins al nivell inferior comparativament de l'any 1981.

QUADRE 7

Ingressos per habitant. 1975-80-81 (pessetes de 1981)
Per grups de municipis

	A			B			Vallès Occident					
	1975	1980	1981	1075	1980	1981	1975	1980	1981	1975	1980	1981
Impostos	2.598	4.883	5.821	3.300	3.386	3.942	2.917	3.592	4.629	3.056	3.623	4.504
Taxes	2.492	3.691	4.090	2.890	2.123	2.241	2.152	2.588	2.483	2.350	2.514	2.508
Transferències corrents	2.592	2.454	2.706	3.151	2.476	3.030	2.560	3.298	4.245	2.851	3.011	3.800
TOTAL	8.091	11.385	13.159	9.799	8.292	9.755	7.825	9.959	11.550	9.252	9.569	11.141

Font: Elaboració pròpia a base de les liquidacions dels pressupostos ordinaris dels municipis de la mostra.

QUADRE 8

Evolució de la C.T. Urbana i l'import industrial. 1975-81 (milers de pessetes de 1981)

	A			B			C		
	1975	1980	1981	1975	1980	1981	1975	1980	1981
I. C.T. Urbana	46.360	65.946	47.796	296.900	262.370	264.692	363.218	378.607	486.908
II. Impost Industrial	15.922	20.812	26.831	100.978	132.365	99.721	260.976	180.782	166.197
(I + II)	62.282	86.758	74.628	397.878	394.735	364.413	624.194	559.389	653.105

Font: Elaboració pròpia a partir de les liquidacions dels pressupostos ordinaris.

QUADRE 9

Estructura dels ingressos ordinaris. 1975-1980-1981

Per grups de municipis

	A			B			C		
	1975	1980	1981	1975	1980	1981	1975	1980	1981
I. IMPOSTOS DIRECTES	44,3	37,8	39,0	53,0	37,5	33,4	50,5	30,2	12,4
C.T. Urbana (1)	22,0	20,5	13,1	21,2	17,4	14,9	13,5	11,1	12,4
Impost Industrial (1)	7,6	6,5	7,4	7,2	8,8	5,6	9,7	5,3	4,2
Impost Radicació	-	1,0	0,1	1,8	3,0	3,5	-	5,5	6,2
Impost de Plusvàlues	13,6	8,2	15,8	16,1	6,8	5,7	16,6	7,1	6,5
Resta	1,1	1,6	2,6	6,7	1,5	3,7	10,7	1,2	4,1
II. IMPOSTOS INDIRECTES	7,4	8,1	6,2	2,6	7,1	7,0	4,2	8,6	6,7
Impost de Circulació	3,8	7,0	5,5	2,4	6,5	6,4	3,8	7,4	6,1
Altres	3,6	1,1	0,7	0,2	0,6	0,6	0,4	1,2	0,6
III. TAXES I ALTRES INGRESSOS	30,8	32,4	31,8	29,5	25,6	23,0	27,5	26,0	21,5
Llicències urbanístiques	5,9	7,5	8,6	7,0	5,1	3,9	4,6	2,0	1,9
Abastament d'aigua	3,7	1,6	3,5	-	-	-	-	-	-
Recollida d'escombraries	5,1	3,9	4,7	3,4	5,6	4,8	5,4	8,0	5,5
Contribucions especials	-	-	-	4,8	1,5	0,2	-	-	-
Altres	16,1	19,4	15,0	14,2	13,4	14,1	17,5	16,0	14,1
IV. TRANSFERÈNCIES CORRENTS (1)	12,4	18,6	21,0	10,2	26,0	31,1	15,3	30,5	36,7
V INGRESSOS PATRIMONIALS	0,8	3,1	1,9	0,1	2,7	1,7	1,9	1,3	1,6
- RESTA	4,2	-	0,1	4,6	1,1	3,8	0,6	3,4	0,1
TOTAL INGRESSOS	100	100	100	100	100	100	100	100	100

(1) Per a l'any 1975 s'han agregat al capítol I les participacions per C.T. Urbana i per l'Impost Industrial.

Font: Elaboració pròpia a base de les liquidacions dels pressupostos ordinaris dels municipis de la mostra.

El principal proveïdor de recursos pressupostaris per a Sabadell-Terrassa és el capítol de transferències corrents

QUADRE 10

Estructura de les despeses ordinàries. 1975-1980-1981
Per grups de municipis

	A			B			C		
	1975	1980	1981	1975	1980	1981	1975	1980	1981
Personal	31,8	39,1	39,9	32,3	45,8	46,8	35,2	40,1	39,3
Material	32,8	40,0	36,3	25,6	28,7	35,4	36,1	31,6	35,2
Transf. corrents	2,8	3,7	7,0	7,1	5,9	7,4	3,3	5,5	7,2
Subtotal DESPESA CORRENT	67,4	82,8	83,2	65,0	80,4	89,6	74,6	77,2	81,7
Interessos	0,9	0,8	0,8	0,6	1,1	2,0	3,2	8,2	8,2
Amortitzacions capital	1,1	0,6	0,5	3,4	2,2	1,1	3,1	4,1	2,9
Subtotal CÀRREGA FINANCERA	2,0	1,4	1,3	4,0	3,3	3,1	6,3	12,3	11,1
Inversions reals i aportacions a pres. de capital	20,1	15,4	13,2	26,3	9,6	4,4	17,7	10,1	7,0
Altres	10,5	0,4	2,3	4,7	6,7	2,9	1,4	0,4	0,2
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a partir de les liquidacions dels pressupostos ordinaris dels municipis de la mostra.

La feblesa d'aquest conjunt de municipis (B) pel que fa a la seva recaptació de disponibilitats es deu al ritme superior de creixement de la població que s'hi produeix en els cinc anys (Rubi, 22 %; Cerdanyola, 67 %).

Per capítols, els ingressos propis, i en especial els impostos, són més dinàmics als municipis petits, mentre que Sabadell i Terrassa tenen les transferències com a element destacat.

Un segon punt important d'aquest estudi segons dimensió és la comparació del pes dels diferents components d'ingressos i de despeses.

L'estructura dels ingressos (1975-81) recull les modificacions que han introduït els canvis recents en l'estructura pressupostària i mostra l'evolució dels diferents components.

La importància de la imposició local autònoma s'ha incrementat amb l'establiment de la C.T.Urbana i la Llicència Fiscal de l'Impost Industrial com a impostos de gestió directa de l'Ajuntament. Ara bé, s'ha de veure quins efectes reals produeix aquesta nova situació en relació amb l'augment de recaptació. En principi, la davallada del percentatge del capítol d'impostos directes, ja comentada, és coherent amb el decreixement del pes de la C.T.Urbana i l'Impost Industrial que

s'assenyala al quadre núm. 9. Per copsar aquest fenomen més clarament presentem el quadre núm. 8.

La introducció dels canvis en aquests dos conceptes d'ingressos (1) ha permès recuperar els nivells assolits a la meitat de la passada dècada, que s'havien anat deteriorant en termes reals per la rigidesa que els oferia l'anterior legislació. Així, 1981 presenta, en els casos A i C, xifres superiors que les de 1975 si considerem els ingressos conjunts d'ambdós impostos. Amb més detall, són especialment significatius els forts augments de la C.T.Urbana del grup C i de la Llicència Fiscal del grup A, factor que els permet mantenir el seu percentatge sobre el total i evitar la caiguda generalitzada de la imposició directa.

En el cas de l'Impost de Circulació, aquest és la base de l'increment recaptatori de la imposició indirecta que es produeix el 1976, per bé que a partir d'aquell any s'estanca en termes absoluts per raons de l'escassa actualització de les tarifes.

Les taxes municipals mantenen, i fins i tot augmenten, la seva participació només en el cas dels municipis de menor dimensió (entorn del 31 % del total). Taxa per taxa, cal destacar el baix nivell que assoleixen en el cas C

les llicències urbanístiques. El servei d'abastament d'aigua només ofereix recursos al grup primer, mentre que les contribucions especials apareixen únicament als municipis de la mostra de grandària intermèdia. Aquest darrer concepte adquireix més relleu en els pressupostos extraordinaris, pel caràcter específic de la seva incidència.

Les transferències corrents creixen en la seva importància en els tres grups.

Ara bé, aquest increment relatiu és tant més energic com major sigui la dimensió dels municipis. Així, per a Sabadell-Terrassa aquest capítol és, per a 1981, el principal proveïdor dels recursos pressupostaris (36 %). Els seus components fonamentals són, després que la C.T. Urbana i la Llicència Fiscal hagin passat a ser de gestió directa municipal, el Fons Nacional de Cooperació Municipal (que en alguns casos comprèn, per a 1981, la totalitat de les transferències de l'Estat) i les participacions en els diferents impostos per consum de carburants.

Pel que fa a l'estructura de les despeses, s'assenyalen tres grans

(1) Revisió de les valoracions dels cadastres de la C.T.Urbana. R.D. 791/1981 del 27 de març que aprova la Llicència Fiscal de l'Impost Industrial.

Els municipis intermedis, de 20.000 a 50.000 habitants, tenen més dificultats pressupostàries

components: la despesa corrent, la càrrega financera i la inversió ordinària.

A) La despesa corrent creix en tots tres grups durant el període considerat. Ara bé, mentre que als municipis més grans i als més petits el nivell està lleugerament per sobre del 80 %, les hisendes del grup B han de suportar un salt de quasi deu punts percentuals d'una a l'altra de les dues darreres liquidacions. Així, doncs, aquests municipals passen de tenir una despesa corrent del 80 % l'any 1980 a una de gairebé el 90 % el 1981, amb el que això suposa de limitació dels processos d'inversió (endeutament i inversió directa). Per altra banda, els dos principals components de les despeses corrents es distribuïen equitativament la importància a mitjan decenni, per bé que actualment les despeses de personal són considerablement majors que les de material i serveis.

B) La càrrega financera recull les anualitats que l'Ajuntament fa efectives en concepte dels crèdits ja obtinguts (interessos i amortitzacions).

És, doncs, un indicador de l'aprofitament del recurs al finançament exterior de les inversions. Per grups, els dos primers (A i B) redueixen el seu endeutament progressivament. Contràriament, Sabadell i Terrassa doblen el percentatge de despeses financeres i

passen del 6 % al 12 % (1975-1980). En aquest sentit, i com ens indica el quadre núm. 11, el volum poblacional està directament relacionat amb xifres assolides de càrrega financera.

C) La inversió ordinària és la part de les despeses invertida directament, és a dir, la part dels ingressos ordinaris no absorbida per les despeses de funcionament o financeres. Aquest component presenta una línia comuna a les tres dimensions municipals, tot reflectint un decreixement progressiu en el període 1975-81.

Ara bé, el grup A ofereix nivells bastant superiors als dels altres dos. L'explicació és que els pressupostos més petits són més sensibles a l'endeutament que els grans, i, en conseqüència, forneixen les seves inversions des de l'ordinari (inversió real o bé transferències a pressupostos de capital).

En resum, l'anàlisi detallada de la hisenda municipal al Vallès Occidental per grups de municipis defineix una posició relativa més favorable als ajuntaments petits (menors necessitats col·lectives locals a cobrir) i als grans (creixement dels ingressos i despeses). En aquest camí, la posició més conflictiva és la dels municipis de tipus intermedi (grup B), amb certes seseconomies induïdes per uns increments poblacionals (1975-80) superiors a la mitjana catalana i per una rigidesa, potser més important que

en d'altres grups, dels ingressos pressupostaris.

Distribució per funcions de la despesa municipal

A partir de 1980 s'estableix per primera vegada, amb caràcter obligatori per als municipis de més de 5.000 habitants, l'elaboració de la classificació econòmico-funcional que permet veure çap on va la despesa feta des de l'Ajuntament. En el cas del Vallès Occidental emprarem la divisió fins ara utilitzada per grups segons la població.

Un primer aspecte significatiu, comú a les tres dimensions, és l'elevat cost que suposa l'Administració General, és a dir, el manteniment de l'activitat quotidiana de l'Ajuntament. Aquesta funció és més important als municipis petits i la seva quantia va decreixent amb l'increment de la grandària municipal. Ja que aquesta primera funció es forneix fonamentalment de la despesa corrent, l'estirada d'aquest component del pressupost de despeses produïda al grup B durant el darrer exercici es reflecteix també al quadre núm. 11.

La inversió i el seu finançament

La inversió local adquireix importància per la seva posició privilegiada en el coneixement de les necessitats reals de la població. Per aquest motiu, la

QUADRE 11

Classificació econòmica de les despeses 1980-81 Per grups de municipis

Funcions	A		B (1)		C	
	1980	1981	1980	1981	1980	1981
1. Administració General	38,0	37,5	33,4	37,1	27,2	27,1
3. Educació	13,7	7,6	7,5	6,8	15,6	12,7
4. Sanitat	1,6	1,6	0,8	1,4	1,3	1,0
5. Pensions, S.S. i assistència social	3,9	10,3	8,7	9,2	5,1	5,1
6. Vivenda i benestar comunitari	31,2	30,0	32,5	27,3	25,0	23,7
7. Altres serveis	7,4	7,7	4,4	3,5	6,7	8,6
8. Serveis econòmics	0,7	0,7	1,3	1,5	2,9	2,1
9. Deute i indeterminats	3,5	4,5	11,5	13,1	14,2	19,8
TOTAL	100	100	100	100	100	100

(1) En el cas de Rubí s'ha pogut disposar de la liquidació.

Font: Elaboració pròpia a base dels Pressupostos Econòmico-Funcionals de despeses dels municipis de la mostra.

Els Ajuntaments més grans es troben amb el problema de la caiguda en els nivells d'inversió no ordinària per habitant

QUADRE 12

Inversió per habitant dels pressupostos extraordinaris (1975-79) i d'inversions-1981 (1)

Per grups de municipis (pessetes corrents)

	A	B	C
1975-79 (2)	198	413	523
P. Inversions-81	3.738	2.094	906

(1) Quantitats liquidades o bé executades

(2) Mitjana anyal

Font: Elaboració pròpia a base de les liquidacions dels pressupostos extraordinaris i d'inversions-81.

marginació tradicional de les possibilitats inversores municipals és, entre d'altres, una de les raons dels actuals problemes dels ajuntaments. Per aquest camí, en els darrers anys s'inicia un procés d'enfortiment de les capacitats recaptatòries municipals, tant pel que fa als ingressos ordinaris

com a les fonts de finançament exterior. En aquest context s'introdueixen els canvis en l'estructura pressupostària ja analitzats, alhora que s'estimula i es facilita el finançament des de les Caixes d'Estalvi (conveni Caixes-Generalitat de Catalunya) i d'altres agents de crèdit (fonamentalment el Banc de Crèdit Local).

El quadre núm. 12 permet comparar els canvis en la posició relativa dels tres grups de municipis que estem emprant. No obstant això, el fet de no poder presentar les dades de la inversió extraordinària 1975-79 en termes reals, a causa de la duració no anyal dels pressupostos extraordinaris, impossibilita la contrastació en el temps per cada grup. El primer element a destacar és el capgirament en l'ordenació de les dades. Així, els municipis de menys de 20.000 habitants passen d'una posició pitjor relativament per a 1975-79 a una de més favorable en el cas del pressupost d'inversions de 1981. L'explicació més versemblant d'aquest fenomen està en les millors condicions financeres que, per les raons suara esmentades, hi ha

actualment en l'obtenció de crèdits a llarg termini pel que fa a les corporacions locals. La nova situació dels ajuntaments més grans, amb una caiguda en els nivells d'inversió no ordinària per habitant, s'ha de complementar amb l'observació del quadre núm. 13.

Les despeses d'inversió provinents del pressupost ordinari realment esmerçades per l'Ajuntament, s'expressen en detall en la funció sisena de Vivienda i Benestar Comunitari i parcialment en la setena d'Altres Serveis Comunitaris i Socials (parcs i jardins, esports, serveis recreatius). Analitzant la funció sisena, també és més important al grup A i decreix paral·lelament amb el volum de població. S'assenyala també com el grup B assoleix elevats nivells pel que fa a aquest concepte, el qual incorpora, a més del capítol d'inversió real, algunes subpartides de material i serveis complementàries de les inversions en infraestructura, element que explicaria en part l'elevat pes de la despesa corrent esmentat a l'apartat anterior.

Fent referència a la funció núm. 9, destacarem que aquesta inclou les despeses financeres (anualitats) i les aportacions a pressupostos extraordinaris (1980) i d'inversions (a partir de 1981). És evident, doncs, que el grup C recull més recursos en aquesta funció (elevat endeutament).

En els casos de les altres funcions, tant per a Educació, Sanitat o Assistència Social i Seguretat Social (bastant important al grup B) les xifres varien molt, segons la qualitat del servei i la diferent organització i el grau de gestió municipal, d'un municipi a l'altre.

L'històric «Hotel Suizo» de Sabadell.

QUADRE 13

Fonts de recursos de la inversió. 1980

	A	B	C
Inversió real del P. ordinari	27,6	27,6	36,3
P. Extraordinaris i d'inversions	72,4	82,4	63,6
TOTAL	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a base de la informació facilitada pels municipis.

Es constata un esforç a la majoria dels municipis per aprofitar totes les possibilitats recaptatòries locals

QUADRE 14

Finançament dels pressupostos d'inversions-1981

Per grups de municipis

	A	B	Terrassa	Sabadell
Contribucions especials	42,7	27,1	-	20,0
Subvencions	6,4	1,7	-	1,3
Endeutament	12,4	54,9	-	64,2
Transferències del pressupost ordinari	32,6	16,1	100	3,8
Altres	5,8	0,2	-	11,4
TOTAL	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia a base de les liquidacions dels pressupostos d'inversions dels municipis de la mostra.

Aquí es manifesta que són precisament aquests municipis els que més inverteixen directament des de l'ordinari, fet que augmentaria aquells volums per càpita presentats.

Pel que fa al grup B, les xifres evidencien un pes important de la inversió

extraordinària i una grandària intermèdia en relació amb la inversió per habitant.

L'anàlisi detallada de les fonts de finançament dels pressupostos d'inversions de 1981 mostra una forta correspondència entre la dimensió

municipal i la procedència dels recursos. D'aquesta manera, els municipis petits es forneixen bàsicament amb contribucions especials i amb aportacions del pressupost ordinari, conceptes amb importància decreixent a mesura que augmenta el volum de població. Per altra banda, el crèdit s'aprofita més als grans municipis, gràcies a la superior capacitat per suportar forts nivells de càrrega financera, fet ja esmentat en l'anàlisi de l'estructura de les despeses. La diferència palesa al quadre núm. 14 entre Sabadell i Terrassa es deu a l'estructura oposada en el finançament de les seves inversions per al 1981. Així, mentre Sabadell diversifica els seus ingressos, Terrassa es nodreix totalment des d'una transferència de l'ordinari. En general, però, s'assenyala un esforç a la majoria dels municipis per aprofitar totes les possibilitats recaptatòries locals.

L'edifici de la Caixa de Sabadell.

QUADRE I.a

Pressupostos ordinaris. Evolució dels ingressos 1975-81
(milers de pessetes corrents)

	1975	1977	1979	1980	1981
Caldes de Montbui	33.475	47.348	70.600	94.055	126.180
Castellar del Vallès	18.861	50.922	59.890	99.655	126.992
Castellbisbal	16.810	21.331	-	54.499	64.088
Cerdanyola	103.368	141.292	215.973	307.542	430.163
Montcada i Reixac	98.976	123.655	124.371	200.832	278.473
Ripollet	63.506	101.754	143.258	189.024	248.354
Rubi	130.473	196.999	199.517	306.528	406.103
Sabadell	550.685	-	1.160.600	1.489.348	2.069.107
Sant Cugat del Vallès	137.811	179.388	259.474	315.036	413.446
Sentmenat	11.029	15.588	22.376	32.570	46.316
Terrassa	475.620	891.587	1.071.624	1.483.195	1.878.121

QUADRE II.a

Pressupostos ordinaris. Evolució de les despeses 1975-81
(milers de pessetes corrents)

	1975	1977	1979	1980	1981
Caldes de Montbui	36.494	46.262	59.436	104.301	96.554
Castellar del Vallès	21.907	45.313	65.861	93.273	143.522
Castellbisbal	14.490	14.868	24.133	40.283	87.796
Cerdanyola	102.083	150.598	228.918	320.384	421.088
Montcada i Reixac	91.408	132.968	125.927	199.508	283.972
Ripollet	52.687	93.653	153.166	174.806	250.264
Rubi	128.925	171.929	185.273	299.970	378.183
Sabadell	600.649	970.784	988.402	1.579.110	1.912.619
Sant Cugat del Vallès	132.723	168.952	230.225	333.009	416.421
Sentmenat	9.783	12.806	20.786	35.234	54.268
Terrassa	532.428	880.429	1.148.971	1.479.562	1.870.973

QUADRE I.b

Pressupostos ordinaris. Evolució dels ingressos 1975-1981
(milers de pessetes de 1981)

	1975	1977	1979	1980	1981
Caldes de Montbui	87.792	86.797	93.399	107.688	126.180
Castellar del Vallès	49.465	93.349	79.230	114.100	126.992
Castellbisbal	44.086	39.104	-	62.399	64.088
Cerdanyola	271.094	259.014	285.716	352.121	430.163
Montcada i Reixac	259.575	226.682	164.534	229.943	278.473
Ripollet	166.551	186.533	189.519	216.423	248.354
Rubi	342.179	361.135	263.946	350.959	406.103
Sabadell	1.444.230	-	1.535.388	1.705.230	2.069.107
Sant Cugat del Vallès	361.424	328.850	343.265	360.701	413.446
Sentmenat	28.295	28.576	29.602	37.291	54.317
Terrassa	1.247.364	1.634.440	1.417.680	1.698.185	1.878.121

QUADRE II.b

Pressupostos ordinaris. Evolució de les despeses 1975-81
(milers de pessetes de 1981)

	1975	1977	1979	1980	1981
Caldes de Montbui	95.709	84.806	78.629	119.419	96.534
Castellar del Vallès	57.453	83.067	87.129	106.793	143.522
Castellbisbal	38.001	27.256	31.926	46.122	84.796
Cerdanyola	267.723	276.073	276.073	302.842	366.824
Montcada i Reixac	239.727	243.754	166.592	228.427	283.972
Ripollet	138.177	171.683	202.627	200.144	250.264
Rubi	338.120	315.177	245.103	343.451	378.183
Sabadell	1.574.479	1.779.622	1.307.583	1.808.003	1.192.619
Sant Cugat del Vallès	348.080	309.719	304.571	381.279	416.421
Sentmenat	25.657	23.476	27.498	40.341	54.268
Terrassa	1.396.349	1.613.985	1.520.004	1.694.026	1.870.973

